

Gabriel jej strčil do kapsy a rozloučiv se u vrat domích se Křivotou, k domu starého pokladníka pomalu abíral.

Neušel ani sto kroků, tu se ho zmocnilo zvláštní teskno, šecky obavy o Křivotovi náhle se v něm vzbudily.

„Vrátím se a přesvědčím!“ pravil sám k sobě a ihned utečnil, co si umínil. Rychlým krokem bral se nazpět schodech ku dveřím pokladny, které železem byly pobity.

Však jak se podivil, spatřiv v zámku — klíč!

Nerozmýšleje se ani chvílky, otevřel, vstoupil opatrně světnice a — co spatřil, na okamžik jej zarazilo.

U otevřené kasy stál Křivota v obleku cestovním a malého vaku se zimničným chvatem skládal množství ných papírů a bankovek, které ohromnou asi obnášely. Ztrátou jejich byl by ožebračen nejen bankéř, ale mnoho lidí, kteří své peníze mu svěřili. Na stole za vtotou ležel revolver, ježž bezpochýby tam položil.

Gabriel zočiv zbraň, co nejrychleji se jí zmocnil. Pak stoupil ku Křivotovi, ježž zabrán jsa v osudné své zastnání, příchodu mladíkova nepozoroval, a zahřměl naň:

„Lupiči, co zde děláte?“

Křivota sebou trhl, však poznav Gabriela, ihned se okojil.

„Beru si, co by mně k pohodlnému životu dopomohlo,“ řivil se smíchem ďábelským. „Mléte a dám vám polovici! e ji máte!“

„Ihned vše na místo položíte, nešťastníče, jinak vás svedlností odevzdám!“

„Ha, ha! A to myslíte, že posečkám až si pro správnost dojdete?“ Opovážte se a jen se hněte; kuše je životu vašemu učiní konec!“

Sáhl do kapsy a zbledl; neboť co hledal v ní, nenalezl.

Rychle se ohlédl na stůl, ten však byl prázdný.

„Zbraň, kde jest moje zbraň?“ zašeptal úzkostlivě.

Nepromluviv slova, odstrčil Gabriela a s vakem ke eřím spěchal. Mladík však jej předběhl a opřev se o dvéře, přáhl zbraň.

Padouch padl na kolena.

„Hni se, lupiči, a jsi mrtev!“ zvolal Gabriel, pak nahřiv do okna, dotkl se prstem kohoutku.

Rána se rozléhala tichou nocí a střepy skelné sypaly se na ulici.

Vše bylo vzhůru, odevšad slyšeti byl lomoz, volání a brzy po schodech nahoru ozvaly se kroky přivolané hlídky. Zároveň však na dvoře zarachotil kočár.

Jakmile blížila se pomoc, odstoupil Gabriel ode dveří, nespouštěje však z očí Křivotu, ježž skřípaje zuby, k smrti bledý, s očima jiskřícíma jako povalený tygr na zemi klečel a v pravici, křečovitě sevřené, držel penězi naplněný vak.

„Kdo to zde střelil?“ tázal se vůdce hlídky.

„Já, abych pomoc přivolal,“ odpověděl Gabriel. „Zde, pánové, tohoto padoucha zatkněte, chtěl oloupiti pána mého a jen řízením Božím jsem v čas tomu ještě zabránil — jeho vlastní zbraní; neboť onen revolver náleží jemu!“

„O, chlapec ten mne přelstil!“ zlostně zasípěl Křivota.

Vůdce hlídky s podivením a se zalíbením patřil na štíhlého jinocha, ježž silného muže přemohl a rozhodným chováním svým pánovi jmění zachránil.

„Pro Bůh, co se zde děje?“ ozval se hlas ve dveřích, a pan Robinský, vstoupil.

„Lupiče jsem zatknul, zde na podlaze klečí a ještě v ruce drží lup!“ odvětil vůdce hlídky.

„Křivota?! Bože, je-li možná! A kdo jej překvapil?“

„Onen mladý pán, který tuto stojí.“

„Gabrieli, tys to tedy byl? Ó, ty opatrný, poctivý synu! Tobě tedy opět tak velice zavázán jsem?!“

A pan Robinský objal mladíka a vřele k srdci jej přivinul.

„Prosím, abyste mne oba doprovodili,“ pravil vůdce hlídky. „Třeba zjistiti, mnoho-li jest uloupeno ve vaku.“

Sedli do kočáru, který pana Robinského přivezl a jeli na policejní ředitelství. Tam zjistilo se, že Křivota chtěl ve vaku odnésti veškeré hotové jmění pana Robinského.

* * *

Krátkými slovy dopovíme ještě, že pan Robinský Gabriele, který svoji poctivost tolikerým způsobem osvědčil a jmění mu několikrát zachoval, za vlastního syna přijal, Gabriel pak že mu synovskou lásku a věrnost zachoval až do skonání.

Hrad Žampach.

Popisuje Em. K. Zeiner.

I bude Babylon v hromadu kamení,
v přibýtek draků, v užasnutí a lkání
proměněn, tak že nebude v něm obyvatele.

Jeremiáš LL. 17

Dezi četnými hrady, jimiž honosila se někdy země česká, mnoho jich bylo, jež hradu našeho byly větší i pevnější — ale málo kterého jméno tolikráte ústy lidu jest vysloveno, jako jméno hradu Žampachu.

Na příkrém ze tří stran téměř úplně nepřístupném vrchu, ježž v bývalém kraji Královéhradeckém od eštečka Kyšperka as hodinu cesty k západu leží, dřímají námém zapomenutí trosky tohoto památného hradu.

Zašlý úvoz, jímž se ku hradu jezdívало, propadlé kobky pusté nádvoří, zpola zasypaný příkop, ježž předhradí od vlastního hradu dělival, a dvě klenby každým dnem sesutím hrozící — toť vše, co zbylo z někdejší nádbery hradu, na jehož zbudování tolik lidského potu bylo vycezeno!

Usmálo se jarní slunéčko na naši zemi. Na sta pilných ruk hýbalo se tu v klopotné práci, stromy káceny, základy kopány, těsán kámen — hrad počal se zdvihati ze svých základů. — — — — —

Je opět jaro. Vlažný větrík duje,
na lukách svěží kolébá se tráva,
slavík své zvěsti opět vypravuje,
i řalka novou záš vůni vydává.

(Erben.)

Již dávno upjala tu opět tráva kořeny své a mohutné jedle a buky rozkládají se zase po celé prostora hradní; v jich korunách zpěvných opeřenců sbor upřádá tu věčně novou jarní idylu! A v údolí klidně za svým pluhem kráčí rolník orající půdu po otcích zděděnou . . . Ó časové!

* * *

Kdo hrad Žampach založil, bezpečně říci nemůžeme. Povstal za dob Přemysla Otakara II., i podobá se, že první jeho známí držitelé byli též jeho zakladateli. Rod ten měl dříve statky své při pramenech řeky Metuje, i přistěhoval se teprve pozdější dobou v poříčí Orlice; ve štítu svém nosil loveckou trubku.

Původní jméno hradu bylo Sandbach, i není — jak trefně zasloužilý náš dějepyslec prof. Aug. Sedláček soudí — nic jiného než překlad českého jména Písečná, jež dosud má osada pod hradem ležící. Z kroniky zbraslavské se dovídáme, že při roku 1308. tu seděl loupeživý rytíř Petr, který sousední zboží Lanšperské, jež klášter Zbraslavský v ty časy držel, tak nemilosrdně hubil, že mu mniši z dobré vůle své 60 kop grošů obětovali, aby poddané jejich alespoň na rok nájezdů svých ušetřil.

Později způsobem nám již neznámým dostal se Žampach komoře královské. Král Jan udělil jej kolem r. 1324. Jindřichovi mladšímu z Lipé, jehož dědicové zboží to později zastavili.

Za dob císaře Karla IV. sídlil na hradě Žampašském pověstný Jan ze Smojna, od lidu, že stále železné brnění nosil, též Pancéřem zvaný. Byl Pancéř udatný rytíř, jemuž sám císař Karel pro jeho rekovnost zlatý řetěz na hrdlo zavěsil; jsa však krve nepokojné v míru žítí neuměl.

I přepadal z hradu svého pocestné a o zboží je obíral, tak že konečně postrachem stal se všemu okolí. Zvědév o tom císař Karel IV. vytáhl polem proti němu (r. 1355.) I dobyl jest Žampach a sám Pancéř jest zajat. Když pak před císaře byl předveden, tento vlastní rukou provaz na krk prý mu hodil, řka, že nerozdávají vždy králové řetězy zlaté. I oběšen jest Pancéř na stromě, jež ještě před sto lety lid si ukazoval.

Zboží Žampašské daroval pak Karel na přimlúvu některých vznešených pánů r. 1367. Čenkovi, synu odbojného Mikuláše z Potštýna, který, když r. 1339. Karlem na Pot-

štýně obležen byl, ve zříceninách věže jedné hrob svůj byl našel. Tento stal se praotcem pánů Žampachů z Potštýna, kteří hrad ten přes dvě stě let v moci své drželi.

Po něm nejstarší syn jeho Jan, a po Janovi mladší syn Mikeš na Žampachu seděli. Když pak pánové čeští pro upálení mistra Jana Husa stížný list sněmu Kostnickému odeslati se usnesli, i Mikeš pečeť svou přivěsil.

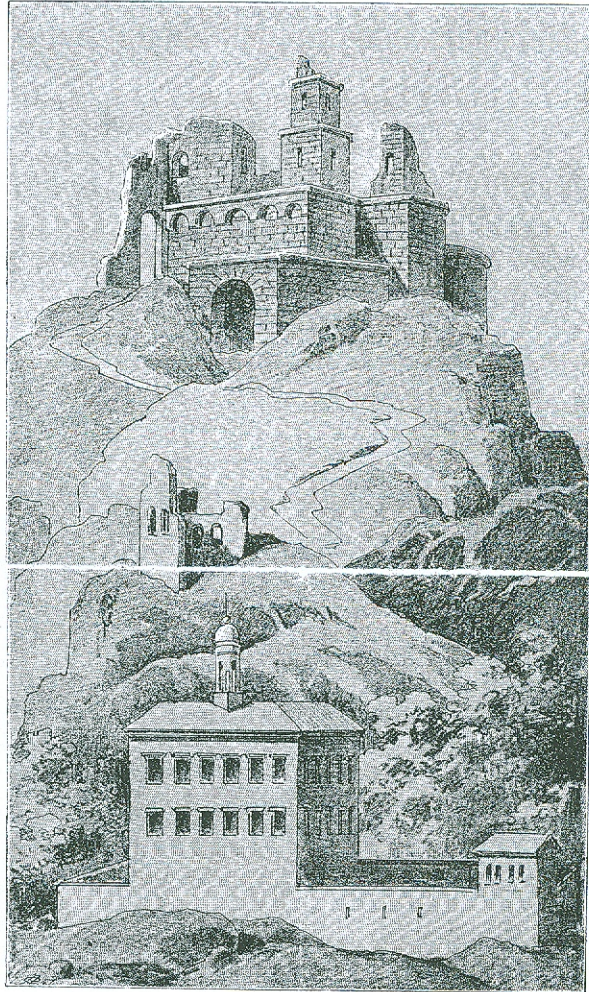
V nepokojných dobách husitských zmocnil se Žampachu známý válečník Jan Městecký z Opočna; ale vzpoura vzniklá mezi čeledí hradskou o držení hradu toho záhy jej připravila.

I odevzdán jest Žampach pravému svému pánu Janu Žampachu z Potštýna, synu Mikšovu. Potomci jeho, již tu vládli, obnovili r. 1469. hrad, o nový palác jej rozšířivše; i zůstávali v nepřetržitém jeho držení až do l. 1513., kdy jej Jan Ž. z Potštýna pro dluhy zastaviti musil.

Tak dostal se Žampach v dočasné držení Burianovi Trčkovi z Lípy; ten však postoupil ho již l. 1519. Haimanu Krušinovi z Lichtenburka. Od tohoto přešel r. 1521 na Vojtěcha z Pernštýna, po němž jej bratr jeho Jan zdědil. Roku 1539. vyplacen jest Žampach z této zástavy, a uvázal se v jeho držení svárlivý Zdeněk, syn onoho Jana, jenž zboží to do zástavy byl pustil. Tou dobou však, jak patrné ze zprávy komorníka desk zemských, jež k žádosti Zdenkově sem škody ohledat přišel, Žampach spíše zřícenině nějaké než sídlu panskému se podobal. Na cestě, po níž nyní ode vsi k hradu vzhůru se béřeme, stával menší hrádek Chudoba zvaný; i ten v neméně žalostném byl stavu. — Po smrti Zdenkově vládl za nezletilosti bratrů svých vším zbožím otcovským nejstarší syn Jan Burian, a když pak synové o dě-

dictví své se rozdělili, dostal se Žampach Vilémovi, jenž jej však již po třech letech svým bratrům zpět prodal, sám v Pastvinách, ve vesnickém zátiší, se usadiv. Špatné hospodářství přivedlo však bratry Žampachy v takovou tíseň, že konečně rodné sídlo své r. 1574 prodati musili.

Panství žampašské přešlo koupí na Jana staršího ze Žerotína a Adama Bukovského z Hustiřan. Tento vyrovnav se později s panem Žerotínem stal se samojediným držitelem. Po smrti Adamově drželi Žampach jeho synové Otík a Vladislav. A když po Otíkovi i Vladislav zemřel, stal se jeho nástupcem Otíkův syn Jan Otík. Bukovský



Kopie starého obrazu Žampachu, hrádku Chudoby a Nového zámku pod nimi.

z Hustířan, jenž roku 1626. Žampach Fridrichovi staršímu z Oprštorfu prodal.

Tento jsa horlivým katolíkem odkázal při smrti své panství Žampašské řádu jezovitskému. Když pak v Hradei Králové kolej jezovitská byla zřízena, tu i panství Žampašské jí odevzdáno. Jezovité založivše si dole ve vsi novou residenci o hrad se nestarali, úplně záhubě jej zůstavivše; jen kapli na hradě stojící dostávalo se ještě jakés takés opravy.

Když pak řád jezovitský l. 1773. zrušen byl, připadlo zboží Žampašské náboženskému fondu. V dražbě napotom konané koupil je František Wunsch a od té doby držitelé jeho rychle se střídali. Nynějším majitelem Žampachu je rytíř von Hopfen.

Seznámili jsme se alespoň poněkud s bývalými osudy našeho hradu. Nyní ještě než se s hradem rozloučíme, po luzné krajině se ohledněme. Jak krásný to pohled!

Zde u paty vrchu rozkládá se úhledná vesnička, druhdy Budy dnes po hradu Žampach zvaná. Kaple, zámek, myslivna z jedné strany, dlouhý dvorec a úhledné nějaké stavení z druhé strany tvoří tu malé náměstí. Až dolů půjdeme, všimněte si tamhle v pravo u hradní cesty onoho kameného sloupu s železným kroužkem, toť pranýř! Označen na něm roku 1693. Do zámku nepůjdeme, jest prázdný i jinak prost vsí zajímavosti; za to v kapli se pozdržíme; uvidíte v ní starodávný obraz hradu Žampašského i na plátně malovanou podobiznu Fridricha z Oprštorfu.

Však přeletme zrakem klidnou vesničku! Hle, tam před námi na onom ostrohu něco se bělá! Toť zříceniny hradu Lanšperského. Nešťastná babička! Kdyby to byla tehda nezkazila, mohli jsme se nyní pěkně pohodlně po kamenném mostě až na Lanšperk dostat! Však zapoměl jsem — vy té pověsti naší neznáte.

Za dávných dob žil prý na Lanšperku mladý, švarný, ale bohaprázdný rytíř. Ten ucházel se o ruku dcery rytíře Žampašského; rytíř však ten jsa pán myslí zbožné, nemínil dceru svou mu v manželství dáti. Slíbil mu jí jen s tou výminkou, odveze-li si ji v kočáře ze Žampachu na Lanšperk nedotkna se při tom půdy zemské.

Spustlý mladík dlouho se nerozmýšleje přivolal ďábla a slíbil mu duši svou, jest-li mu přes noc z Lanšperku na Žampach most vystaví. Ďábel svolil, ale vyžádal si, aby

po celém okolí všichni kohouti byli pobiti. Kde jaký kohout byl, jest k rozkazu rytířovu ještě téhož dne podřezán, tak že povstalo z toho mezi kohouty krveprolití veliké. Ale babička jedna měla kohouta, kterého tuze milovala; aby jej podřezati nemusila, schovala jej pod hrnec. Večer udělala se veliká mlha; páni čerti počali svou práci. A vskutku ráno, když již poněkud svítati počalo, stál most již hotov, jen poslední klenák měl se do něho zasaditi — v tom babiččin kohout zakokrhal a všecka stavba se sřítla. Kdo tomu nevěří, ať jde ke vsi Hnátnici, tam kameny, jež čerti k stavbě mostu snesli, dosud roztroušeny leží!

Tamo za Lanšperkem v šedé dálce, vizte onen vrch znamenité výše. Toť Schönhengst u Moravské Třebové od nás jistě 34 km. vzdálený! — Teď obraťte zrak k východu. Kostelík, jenž před námi na onom návrší zříte, toť kaple sv. Jana „na kopečku,“ k níž o svatojanské pouti každoročně mnoho lidu putuje; zříceniny hradu, nedaleko ní ležícího, poskytly prý k ní stavivo.

Na úpatí jejího návrší rozkládá se útulné městečko Kyšperk, v němž mají zajímavou památku. V panském dvoře jsou prosté, selské saně; vítěz Borodínský a Smolenský, velký císař Napoleon I. po požáru Moskevském na těch saních ujížděl z Ruska.

Dále v levo k severovýchodu vidíte dvě bílé věže, kol nichž se hromada domů kupí! Jest to Žamberk, rodiště důmyslného Prokopa Diviše, vynálezce hromosvodu. A ona osada, jež se tamo za Žamberkem oním údolím táhne, — jest Kunvald, kolébka víry českobratrské. Za ním věnčí obzor modravé hory Kladské.

Obraťme dlouhým blouděním již unavený zrak ku hradu zpět.

Velebné ticho. Zdá se, že čas, jenž nad námi tu letí, perutí svou hlav našich se dotýká . . .

Již drahně času zapomenuty odpočívají tu velebné ty trosky, jen zřídka kdy zvědavostí jsa puzen přicház sem chodec osamělý.

Postane tu, pak s hlavou svěšenou zvolna se běží dál —

Jsmo poutníky tu na světě!

Balbin, Beckovský a jiní starožitností českých horliví ctitelé, také tu jednou byli.

A kdo sem ještě po nás přijde? Budou-li ještě dlouhé české hlaholy v těchto stranách se ozývati? — Doufejme

VLCI A PSI.

Přeložil Jan Nečas.



Vlci namluvili psům:

„Věrně hlídajíce dům,
co pak z toho máte?

Holých kostí jen se dočekáte.

Podle podoby jsme rodní bratři,

smýšlením též buďme, jak se patří;

staneme se pány tučných stád;
dostanete každý, co kdo rád!“

Psi tou řečí přemluveni byli,
vlky do ovčince připustili;
tí však, nežli do ovec se dali,
nejprve psy-zrádce roztrhali.